

HET VERGADERLOKAAL VAN DE SOCIËTEIT CONCORDIA TE EINDHOVEN 1786-1787

Blijkens een ongedateerde aantekening in het archief van de Raad van Brabant was de sociëteit Concordia te Eindhoven „thuis” bij Jan Bosch op de Markt¹⁾. Dit zal hebben ingehouden, dat de leden van deze op 16 juni 1786 opgerichte en op 13 oktober 1787 opgeheven sociëteit ten huize van Jan Bosch op de Markt hun vergaderingen en bijeenkomsten hebben gehouden.

Daar „groepen” mensen hun bijeenkomsten meestal niet in particuliere huizen hielden, zal het huis van Jan Bosch naast woonhuis tenminste een tapperij moeten zijn geweest.

Bij dit beknopte onderzoek dienden dan ook vooraf de volgende vragen te worden gesteld. Heeft in 1786-1787 te Eindhoven een Jan Bosch geleefd, woonde hij aldaar op de Markt en was in zijn huis tenminste een tapperij gevestigd?

1. De klappers op de doop-, trouw- en begraafregisters van Eindhoven leverden de doopdatum van een Joannes van den Bosch op, die te Eindhoven was gedoopt op 15 maart 1741 als zoon van Antonius van den Bosch en Antonia Dirx. Een Johannes van den Bosch overleed als „jongman”, dat wil zeggen: ongehuwd, te Eindhoven en werd aldaar op 19 januari 1807 begraven. Daar hij ongehuwd – en dus kinderloos – overleed, moest hij – indien hij onroerend goed had bezeten – voorkomen in de registers van aan-

gifte ten behoeve van de collaterale successie. Op 13 februari 1807 werden op verzoek van Antonie van den Bosch de goederen getaxeed van de overleden Johannes van den Bosch, te weten de helft van een huis, achterhuis en hof aan de Markt te Eindhoven, gelegen tussen de huizen van Pieter Habracken en de weduwe van Andreas van den Hurk. De jaarlijkse huuropbrengst was 60 gulden, de waarde van het gehele pand 1400 gulden, dus voor de helft van Johannes van den Bosch 700 gulden²).

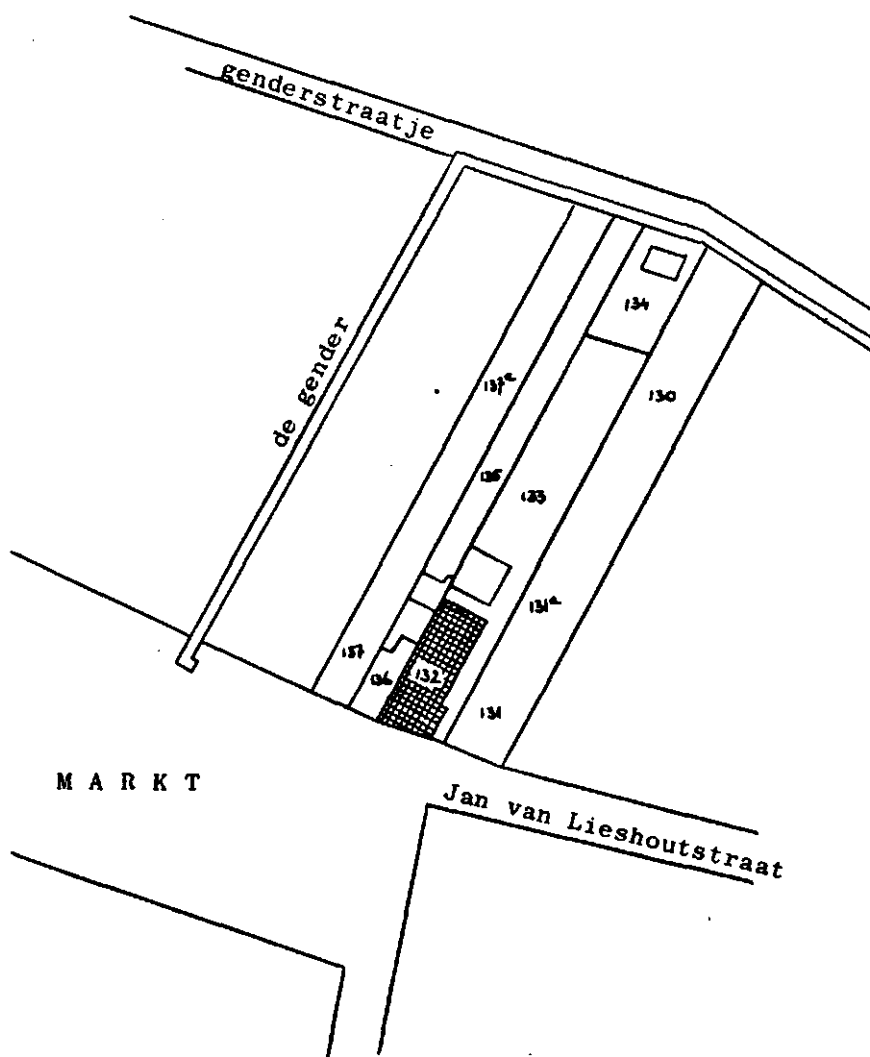
Genoemde Antoni van den Bosch, de waarschijnlijke erfgenaam van Johannes, bleek een halfbroer van Johannes te zijn. Hij werd geboren te Eindhoven op 8 mei 1756 als zoon van Antonie van den Bosch en Maria Anna Stultjes en overleed aldaar als *herbergier* op 31 augustus 1831 als echtgenoot van Antonet van Haendel.

2. Door dit late overlijden (1831) en de waarschijnlijkheid, dat Antonie door het overlijden van zijn halfbroer in 1807 het gehele huis aan de Markt in zijn bezit kreeg, onderzochten wij de oorspronkelijk aanwijzende tafel van Eindhoven uit omstreeks 1832. Hieruit bleek, dat Antonie van den Bosch, *tapper*, eigenaar was van de percelen, sectie A, nummers 132 tot en met 136, te weten (132) huis, achterhuis en erf, (133) tuin, (134) looierij en erf, (135) tuin en (136) huis, achterhuis en erf. Dit aaneengesloten complex van goederen was gelegen aan de Markt, tussen de huizen van Cornelis van der Schoot (131) en Martinus van Bree (137) (zie kaartje³). In het kader van het Project Geschiedschrijving Eindhoven 1810-1960 zijn in de afgelopen jaren de notariële archieven van Eindhoven geklapperd, onder andere op kadastrale nummers. Op de kadastrale nummers, sectie A, 133, 134, 135 en 1012 vonden wij verwijzingen naar drie notariële akten.

In 1855 wordt een schuldbekentenis vermeld van Antonette van Haendel, weduwe van Antonius van den Bosch, verleden voor notaris J.F. van der Heijde van 24 januari 1833, ter waarde van 1000 gulden met als onderpand, sectie A, 133, 134, 135 en 1012. In 1875 werden deze percelen geveild, waarop op 24 april 1875 het transport volgde. Theodorus Antonius Herwegh, koffyhuishouder, en zijn zuster Petronella Hubertina Herwegh, trans-

porteerden aan Franciscus Hubertus Antonius Raijmakers Franciszoon, koopman te Eindhoven, een huis genaamd *Het Nederlandsch Koffyhuis en Graanbeurs*, met de daarachter gelegen gebouwen (dan hoedenfabriek van Martinus Eliëns), erf en tuin te Eindhoven aan de Markt, kadastraal bekend als sectie A, nummers 133, 134, 135 en 1012, voor 10.250 gulden. Die goederen waren hen aangekomen van hun ouders bij scheiding op 17 januari 1870 voor notaris W. Huysmans en bij testament van hun zuster op 28 januari 1870 voor notaris Jonckbloet⁴⁾.

Deze laatste akte leverde dus een nieuwe verwijzing op. Uit de akte van scheiding van de nagelaten goederen van Martinus Herwegh, koffyhuis-houder, en zijn vrouw Maria Bankers, op 17 januari 1870, bleek, dat het

merendeel van de ouderlijke goederen afkomstig was uit een schenking, verleden voor notaris J.F. van der Heijde op 13 februari 1826 en een klein deel bij onderhandse koop op 23 januari 1834⁵).

Op 13 februari 1826 schonken Antony van den Bosch en zijn vrouw Antonetta van Haendel, *tappers* te Eindhoven, aan Martinus Herwegh, zadelmaker, en diens vrouw Anna Maria Bankers, een huizing, achterhuizing, erf, hof en looierij te Eindhoven aan de Markt, gelegen tussen de weduwe van Cornelis van der Schoot (dan gehuwd met Louis Bouvij) en het erf van de schenkers en strekkende van de Markt tot de Gender⁶). Een titel van aankomst wordt niet vermeld.

De schenking uit 1826 had dus betrekking op de kadastrale nummers A 132/134, de nummers A 135/136 zullen dan door de weduwe van Antoni van den Bosch bij onderhandse akte van 23 januari 1834 aan Martinus Herwegh en zijn vrouw zijn verkocht. Nu de notariële akten geen aanwijzing opleverden over de herkomst van de goederen van Antoni van den Bosch, behalve dan de aangifte uit 1807, stelden wij een onderzoek in in de transportregisters van het rechterlijk archief.

Op 30 juli 1805 droeg Petrus Amandus van den Bosch, wonende te Weert, op aan zijn halfbroer Anthony van den Bosch, de helft van een huis, achterhuis en hof aan de Markt, gelegen tussen de huizen van Pieter Habraken en de weduwe van Andreas van den Hurk en strekkende van de Markt tot op de Gender. De koopsom bedroeg 700 gulden en de andere helft behoorde toe aan Jan van den Bosch, broer van de verkoper⁷). Een titel van aankomst wordt wederom niet vermeld.

De mogelijkheid, dat genoemd huis met een grondcijs was belast aan het huis van Oranje-Nassau, deed ons de cijsregisters van Eindhoven in het archief van de Nassause Domeinraad raadplegen.

Uit het register 1775-1816 bleek, dat in 1775 Antony van den Bosch cijs betaalde uit een huis en hof op de Markt, gelegen tussen Egidius Bakermans en Pieter Habraken en strekkende van de Markt tot op de Gender.

In 1781 werden als cijsplichtigen ingeschreven diens twee kinderen, Johannes en Pieter van den Bosch, die de cijs op 30 juli 1803 aflostten. Het cijsregister 1694-1775 bracht aan het licht, dat Anthony van den Bosch dit huis bij deling in 1747 verkreeg uit de boedel van Peter Dircks⁸).

Nu de bezitters uit 1747-1807 bekend waren, evenals een paar aanwijzingen voor de belendende huizen, konden wij een onderzoek instellen in de huizenkohieren van de stad van 1736 tot en met 1806, die tot en met 1791 om de vijf jaar werden vernieuwd. Van 1736 tot en met 1746 worden als eigenaars vermeld de kinderen van Peter Dirx. Zij bezaten toen een huis en achterhuis. Het huis bewoonden zij zelf, het achterhuis werd in twee delen bewoond. In 1751 werd als eigenaar en gebruiker genoemd Antonie Bos; van 1756 tot en met 1781 bezat Antoni Bos eveneens huis en achterhuis, welk achterhuis tot en met 1771 in twee delen werd bewoond. Het achterhuis „raakte weg” tussen 1771 en 1776. In 1786 en 1791 waren de kinderen Antoni Bos(ch) eigenaars en gebruikers van dit huis. In 1792 waren Jan en Antoni Bosch als eigenaars en gebruikers ingeschreven van huis, hof, looierij

en looierijhuisje, in 1806 Johannes van den Bosch alleen. Dat wij hier onder nummer 198 het juiste huis voor ons hadden, bleek uit de namen van de bureu.

Onder nummer 196 troffen wij achtereenvolgens aan de weduwe van Norbert Tasselon als eigenaar en Peter van den Hurk als bewoner (1736-1746), Peter van den Hurk als eigenaar en bewoner (1751-1756), diens kinderen (1761-1776), Andreas van den Hurk (1781), Jan Steenhuysen (1786), diens weduwe (1791-1792) en hun kinderen (1806).

Onder nummer 197: Maria Hendrik Bliex (1736), Jan Bliex (1741-1746), Adriaan Hollaars (1751-1756) en Pieter Habraken (1761-1806).

Onder nummer 195: Johan Coninx (1736), diens weduwe (1741-1766), Hendrikus van Bree (1771), diens weduwe (1776-1792) en Martinus van Bree (1806).

Huisnummer 196 betrof in 1832, sectie A 135 en 136, huisnummer 197: sectie A 130, 131, en 131a en huisnummer 195: sectie A 137 en 137a, respectievelijk in het bezit van (196) Antoni van den Bosch, (197) Cornelis van der Schoot en (195) Martinus van Bree⁹).

Uit het bovenstaande weten wij thans, dat Antony (van den) Bos(ch) genoemd huis heeft verworven uit de boedel van Peter Dirx in 1747. Noch in de protocollen van deling, noch in de transportregisters van Eindhoven hebben wij deze verwerving aangetroffen. In de collectie Van Poppel, die vele aantekeningen betreffende huizentransporten bevat, vinden wij echter, dat Antony van den Bosch als man van Antonia Derix op 21 februari 1747 van de overige kinderen van Peter Derix koopt een huis, hof en aangela, waar *De Goede Vrouw* uithangt, met de achterhuizing, genaamd *De Branderij*, gelegen te Eindhoven aan de Markt, tussen de heer Bliex en de weduwe Jan Bakermans en strekkende van het Marktveld tot op de Gender¹⁰).

Genoemde branderij dateert uit de 17e eeuw, toen Hendrick Dielis van den Broeck genoemd huis bezat en brandewijn voor consumptie leverde¹¹).

3. Blijkt hiervoor reeds, dat Antonie van den Bosch in 1831/1832 als *herbergier* of *tapper* voorkomt, evenals in de schenkingsakte van 1826, in het registre civique van Eindhoven van 1810 staat hij ingeschreven als *kroeghouder*¹²).

Om nu na te kunnen gaan of ook Jan (van den) Bos(ch) als tapper, brouwer of herbergier werkzaam is geweest, hebben wij de belastinglijsten op de gruit uit de 18e eeuw nagezien¹³).

In 1751 wordt Antoni Bos als *tapper* vermeld tussen Peter van den Hurk (zijn buurman) en Andries van de Ven in Rotterdam (de latere herberg „de stad Rotterdam” ongeveer tegenover het huis van Antoni Bos). Antoni wordt ieder jaar weer opnieuw als tapper vermeld, totdat hij en zijn vrouw daags na elkaar in september 1781 overlijden. Na dat jaar staan telkens „de kinderen Antoni Bos” als *tapper* vermeld.

Uit het vorenstaande blijkt, dat de uit Woensel afkomstige Antonie (van

den) Bos(ch) uit de nalatenschap van zijn schoonouders in 1747 het huis *De Goede Vrouw* verwerft, met een achterhuis, dat heeft gediend of dan nog dient als *branderij*. Na zijn dood in 1781 erven zijn zoons uit het eerste huwelijk, Jan en Peter, het huis en blijken er als tappers werkzaam te zijn, in ieder geval in de jaren 1781-1788.

Het tussen 1771 en 1776 „weggeraakte” achterhuis blijkt in 1792 weer opnieuw opgebouwd te zijn en doet dan dienst als looierij. Wij treffen Antoni van den Bosch in het patentregister van 1817 dan ook aan als *looier, schoenmaker en tapper*¹⁴⁾. Antoni schenkt zijn huis in 1826 aan de *zadelmaker* Martinus Herwegh, die later omschakelt tot *koffyhuishouder*.

Hiermee hebben wij dan de vragen beantwoord, die wij vóór dit onderzoek onszelf hebben gesteld. Er leefde in 1786-1787 in Eindhoven een Jan Bosch, ook Jan van den Bosch genaamd; hij woonde toen aan de Markt en hij oefende het (neven-)beroep van tapper uit.

Tenslotte willen wij de verdere geschiedenis van het pand *De Goede Vrouw* (1747) of *Het Nederlandsch Koffyhuis en Graanbeurs* (1875), ook *Het Neerlandsch Koffyhuis en Graanbeurs* genoemd¹⁵⁾, doortrekken tot heden.

Nadat F.H.A. Raijmakers Franciszoon de huizen in 1875 heeft gekocht, komt het Koffyhuis in 1883 aan Franciscus Raijmakers Corneliszoon, koopman en herbergier, daarna aan diens weduwe, Antonetta Bekkers, in 1907 nog als koffiehuishoudster vermeld. In 1918 verkoopt zij dit pand aan Jan Hubert Rademakers, caféhouder. Na diens overlijden op 2 juni 1923 komt het pand (Markt 14) aan zijn weduwe, Hubertine Weusten, die 12 juni 1932 overlijdt. Al op 4 mei 1928 vestigt zich hun zoon Jan Hubert Paul als café- en vergunninghouder in het pand Markt 14 en blijft daar volgens de bevolkingsregistratie 1920-1940 gevestigd tot zeker 1940.

Volgens de adresboeken der stad is J.H. Rademaekers in 1922 als caféhouder gevestigd in het pand Markt 14, in 1934 J.H.P. of P. Rademaekers, evenals in 1950. Zowel in 1934 als in 1950 komt het pand voor onder de naam *De Korenbeurs*.

Sinds ongeveer het midden van de jaren zestig draagt het pand de naam *Limburgia*. Het smalle pand naast *Limburgia*, dat in 1832 eveneens eigendom was van Antonie van den Bosch vinden wij in de adresboeken en op oude ansichtkaarten vermeld onder de naam *Bavaria* en tot voor kort (dus tot de afbraak) *The white horse-bar*.

JOHAN TH.M. MELSSEN

Noten

- 1) Rijksarchief Noord-Brabant, Archief Raad van Brabant, inv.nr. 307a. Met dank aan Ferd. Ector voor deze mededeling. Op zijn verzoek is dit onderzoek ingesteld.
- 2) Gemeentearchief Eindhoven (GAE), Rechterlijk archief, voorl. inv.nr. 119, folio 55-56.
- 3) GAE, OAT 1832 Eindhoven.
- 4) GAE, Notariële archieven, doos 84, nummer 172; doos 33 nummers 42 en 116.
- 5) GAE, Notariële archieven, doos 100, nummer 19.

- 6) GAE, Notariële archieven, inv.nr. 1398, aktenummer 37.
- 7) GAE, Rechterlijk archief, voorl. inv.nr. 82, folio 111.
- 8) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Archief Nassause Domeinraad, inv. (Hingman) nrs. 2399, folio 86, en 2400, folio 26 verso.
- 9) GAE, Administratief Archief Eindhoven tot 1795, Huizenkohieren der stad Eindhoven.
- 10) GAE, Collectie Van Poppel, inv.nr. 43g, blz. 140.
- 11) Bijdragen tot de geschiedenis van Kempen- en Peelland, deel 4, Eindhoven 1979, blz. 208; zie verder noot 8.
- 12) GAE, Registre Civique Eindhoven 1810, nummer 228.
- 13) GAE, Administratief Archief Eindhoven tot 1795, inv.nr. E 192; In 1759 wordt Anthony Bosch vermeld als herbergier te Eindhoven GAE, Rechterlijk archief, voorl. inv.nr. 95, folio 110.
- 14) GAE, Collectie Van Poppel, huizenkaart A 132.
- 15) zie noot 4.